

ного пацієнта як унікального індивіда. Практика, що ґрунтується на свідченнях, сьогодні є концептом, заснованим на доказах, клінічних знаннях, цінностях та очікуваннях пацієнтів, кожна з яких інтегрована в процес прийняття клінічних рішень. Клінічне обґрунтування визначає як процес, коли клініцист взаємодіє з пацієнтами, користувачами, колегами, системою охорони здоров'я, і структурує сенс, цілі та стратегії охорони здоров'я на основі клінічних даних, побажань пацієнта, професійного судження та знань. Ця модель міркувань передбачає формування гіпотез, заснованих на клінічних даних і знаннях, і тестування цих гіпотез через дослідження і лікування.

Програми навчання фахівців з фізичної терапії були підготовлені у співпраці з загальною національною програмою підготовки фізіотерапевтів в Данії. Програми базуються на тому ж виконавчому порядку та мають однакові цілі для результатів навчання на національному рівні. Останні півтора року програми – це теми, предмети, клінічні курси та тести, спеціально розроблені для тренувань фізіотерапевта в університетах самостійно і описана в наказі про навчальний план кожного університету. Програма спрямована на підготовку до професії фізіотерапевта, яка базується на людині, її організмі та русі. Фізіотерапевт проводить самостійне дослідження, тестування, диференціальну діагностику, лікування та реабілітацію.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У сучасний період перед системою вищої освіти України, що знаходиться на етапі своєї сутнісної трансформації в реаліях глобалізованого суспільства XXI століття, нагальною стає проблема такої організації навчально-виховного процесу, ключовою домінантою якої є зорієнтованість на професійну підготовку майбутніх фізіотерапевтів, компетентних, здатних до ефективної роботи, професійно мобільних і конкурентоздатних на ринку праці.

В умовах значного погіршення здоров'я нації особливої актуалізації набувають питання, пов'язані з професійною підготовкою майбутніх фізіотерапевтів у вищих навчальних закладах України. Це дозволить сприяти функціонуванню

людини, здоров'ю та якості життя шляхом розвитку, підтримки та відновлення найкращої якості руху на основі тіла та руху та підтримувати цілеспрямовані громадянські ініціативи у галузі охорони здоров'я, спрямовані на добробут та повернення людини до трудового життя та дозвілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Jamtvedt, G. 2003, *Kundskabsbaseret fysioterapi. Metoder og arbejdsmåder*, Gyldendal, Denmark.
2. World Health Organization 2001, *International classification of functioning disability and health*, Geneva.
3. Dean E 1995, «Psychobiological adaptation model for physical therapy practice», *Physical Therapy*, vol. 65, pp. 1061-1068.
4. Brøbecher H, Mulbjerg U (2005). *Klinisk vejledning og pædagogisk kompetence i professionsuddannelser*. København: Munksgaard Danmark.

УДК 376.011.3-051:376-056.264:001.891

Т. Г. Харченко

кандидат психологічних наук,
ст. викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

О. В. Ляшенко

магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В РОБОТАХ НАУКОВЦІВ

На основі теоретичного аналізу наукових джерел у статті представлено сутність поняття та специфіка психологічної готовності до педагогічної діяльності майбутнього вчителя. Розглядається психологічна готовність як необхідна умова розвитку спеціаліста-педагога.

На основі теоретичного аналізу наукових джерел у статті представлена сутність поняття та специфіка психологічної готовності до педагогічної діяльності майбутнього вчителя. Розглядається психологічна готовність як необхідне умово розвитку спеціаліста-педагога.

Based on the theoretical analysis of scientific sources, the article substantiates the essence of the psychological readiness for the pedagogical activity of the future teacher. Psychological readiness is considered as a necessary condition

for the development of a specialist-teacher.

Ключові слова: педагогічна діяльність, психологічна готовність до педагогічної діяльності, психолого-педагогічні знання, професійні вміння.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, психологическая готовность к педагогической деятельности, психолого-педагогические знания, профессиональные умения.

Key words: pedagogical activity, psychological readiness for pedagogical activity, psychological and pedagogical knowledge, professional skills.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства на ринку праці користується попитом спеціаліст, з притаманними йому якостями: конкурентоспроможністю, компетентністю, готовністю до постійного професійного зростання, соціальною та професійною мобільністю. Підготовка такого спеціаліста здійснюється в умовах вищого навчального закладу. Сьогодні не всі випускники педагогічних вузів готові працювати в освітніх закладах різних рівнів, і одна із причин – це несформована психологічна готовність майбутніх спеціалістів до педагогічної діяльності. Питання психологічної готовності до професійної діяльності майбутнього педагога є важливою психолого-педагогічною проблемою, що потребує детального теоретичного аналізу та практичного дослідження.

Адже, результатом професійної підготовки майбутніх вчителів стає формування не лише їх готовності до професійної діяльності, що вимагає від них формування цілого ряду професійних, дослідницьких та інноваційних умінь, але й врахування психолого-педагогічного аспекту. Саме в період професійної підготовки засвоюються основні ціннісні уявлення, що характеризують професійну спільноту, знання, вміння, навички, важливі для подальшої професійної діяльності. У період навчання у ВНЗ в людини формуються та розвиваються професійно важливі якості особистості, починає формуватися професійна самосвідомість, що виявляється в успішності навчальної діяльності. Першочергового значення у зв'язку з цим набуває дослідження наявності у студентів відповідних задатків, які виступають у якості передумов успішності навчання та

їхньої майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему психологічної готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності неодноразово розглядали з теоретичних та експериментальних позицій вітчизняні та зарубіжні дослідники: М. Дьяченко, Л. Кандибович, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткіна, С. Максименко, Н. Підбуцька, К. Платонов, Г. Пригін. Вивчення психолого-педагогічних джерел дає можливість зробити висновок про те, що проблема підготовки вчителя-логопеда вивчається в таких основних напрямках: удосконалення навчально-виховного процесу у вищому закладі освіти (А. Алексюк, В. Безпалько, С. Гончаренко, М. Євтух, Н. Кузьміна, В. Лозова, Н. Тализіна, М. Ярмаченко); формування професійної компетентності майбутніх учителів (О. Абдуліна, С. Архангельський, Е. Білозерцев, З. Васильєва, О. Дубинчук, В. Євдокимов, А. Кірсанов, І. Прокопенко, В. Сластьонін, М. Шкіль); визначення основних компонентів системи підготовки дефектологів (В. Бондарь, Г. Живіна, І. Колісник, Н. Назарова, С. Миронова, В. Синьов, В. Тарасун, Л. Федорович, О. Шевченко, М. Шеремет).

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз наукових досліджень психологічної готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Різноманітність визначень категорії «психологічна готовність» пояснюється складністю та багатогранністю самого досліджуваного явища. Розкриття психологічної сутності поняття здійснюється дослідниками з різних позицій. Г. Бал готовність розглядає як інтегративну здібність, комплекс здібностей [2]. У.О. Асмолова та Д. Узнадзе поняття «готовність» визначається через поняття «установка» [1, 10]. В.Сластьонін і О. Міщенко розуміють поняття «готовність» як особливий психічний стан [9]. Вчені А. Деркач і Л. Орбан-Лембрик представляють психологічну готовність як зміни в психіці людини, що відбуваються у зв'язку зі специфікою діяльності та є необхідними для пристосування до неї [3]. Як бачимо, в

зазначених тлумаченнях психологічної готовності до діяльності спільним є те, що більшість науковців вважають її особливим психічним станом, тобто психологічна готовність розглядається на функціональному рівні та розуміється як прояв готовності до діяльності в конкретній ситуації.

Український науковець В. Моляко визначає готовність до праці як складне особистісне утворення, свого роду систему, що включає багато компонентів, які у своїй сукупності дають змогу певній особі виконувати більш чи менш успішно конкретну роботу [6]. Він пропонує розглядати психологічну готовність у трьох основних формах прояву – у ситуативній, у більш чи менш стійкому стані та як стабільну характеристику в досить широкому діапазоні ситуацій. Під ситуативною формою прояву психологічної готовності розуміється динамічний цілісний стан особистості, внутрішня налаштованість на певну поведінку, мобілізованість усіх сил на активні та доцільні дії. Тому психологічна готовність до діяльності як стабільна характеристика, є стійкою системою професійно важливих якостей особистості (професійна спрямованість, організованість, уважність, самоволодіння), її досвіду, знань, навичок, вмінь, необхідних для успішної діяльності в багатьох ситуаціях.

Усі форми прояву психологічної готовності взаємопов'язані, наголошує М. Левітов [4]. Кожна форма зумовлює ефективне виконання професійної діяльності, що передбачає виконання як головних завдань кожної професії, так і робочих моментів, функціональних обов'язків. Психологічна готовність як психічний стан та як стійка характеристика виявляється та формується в процесі діяльності, з іншого ж боку, вона є складовою частиною діяльності. Вчений до складових структури готовності до діяльності відносить такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний (знання та уявлення про особливості, умови та вимоги діяльності), операційний (володіння способами та засобами, знаннями, навичками, вміннями, необхідними для здійснення діяльності), вольовий (самоконтроль, самообілізація, вміння керувати своїми діями, станами) та оціночний (самооцінка своєї підго-

товленості та відповідності отриманих результатів професійної діяльності із запланованими).

Розвиток вищезазначених структурних компонентів обумовлюється стійкими психологічними особливостями людини. Але він не є звичайним переносом якостей та станів у нову ситуацію, простою їх актуалізацією. На перший план тут виходять конкретні умови, у яких здійснюється професійна діяльність. Тому структурні компоненти психологічної готовності до виконання професійних обов'язків у межах кожної окремої спеціальності будуть відрізнятися, а з'ясування їх специфіки можливе лише за умови аналізу особливостей та вимог тієї чи іншої професійної діяльності. Отже, розглядаючи зміст та сутність феномена готовності до професійної діяльності, більшість дослідників дотримується поглядів, що готовність до професійної діяльності є вираженням направленості особистості на дану діяльність і у кожній конкретній професійній діяльності має свої специфічні прояви [1, 2, 3, 5, 6, 9].

Достатньо широко у науковій літературі представлена проблема психологічної готовності до педагогічної діяльності, а також до різних її аспектів. Так, А. Ліненко, розглядає дану готовність як складну особистісну освіту, з певним складом, структурою і закономірностями функціонування [5]. Науковець А. Мороз зазначає, що зміст поняття психологічної готовності до педагогічної діяльності, структура цієї готовності обумовлені специфікою структури та змістом діяльності педагога [7]. Особливості праці вчителя визначають ті характерні риси особистості та суб'єктивні якості педагога, що впливають на успішність педагогічної діяльності в цілому.

Враховуючи специфіку вчительської праці, дослідники визначають зміст і структуру професійної та психологічної готовності до педагогічної діяльності, підкреслюють, що в основі психологічної готовності до педагогічної діяльності міститься комплексна здібність до діяльності [2, 5, 7, 8, 9]. У структурі професійної педагогічної діяльності вони виділяють наявність: адекватної мотивації, загальних і спеціальних знань,

професійних умінь та навичок, професійно важливих якостей особистості. Мотивація обумовлюється позитивним ставленням до професійної діяльності; отриманням необхідного об'єму спеціальних і психологічних знань, професійних умінь та навичок; спрямованістю на високі результати педагогічної діяльності; прагненням до професіоналізму.

Г. Балл у комплексній здібності до діяльності виділяє два основних аспекти: мотиваційний та інструментальний [2]. Мотив є центральним визначаючим фактором, що забезпечує схильність до відповідного типу діяльності. Вчений відзначає, що ті чи інші прогалини в знаннях можуть легко компенсуватися (інструментальний аспект), але саме недостатність професійно значущої мотивації обумовлює низьку ефективність діяльності.

Науковець Ю. Пінчук у структурі педагогічної діяльності і психологічної готовності до неї виділяє три компоненти: конструктивний – відбір навчального матеріалу у відповідності з метою діяльності та особливостями здобувачів освіти; організаційний – організація навчальної діяльності на заняттях; комунікативний – взаємодія із здобувачами освіти [8]. Вона пропонує структурну модель готовності до педагогічної діяльності, в якій виокремлено три значущих компоненти: особистісний, індивідуальний і професійно педагогічний.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи дані досліджень з проблеми психологічної готовності до педагогічної діяльності, можна констатувати, що вони не взаємовиключають один одного, а розширюють, поглиблюють і доповнюють уявлення про складність і багатогранність поняття психологічної готовності до педагогічної діяльності. Різні науковці у структуру психологічної готовності до педагогічної діяльності включають такі загальні компоненти як: спрямованість, психолого-педагогічні знання та професійні вміння (частіше їх розглядають як основні характеристики компетентності педагога), здібності; розглядаючи ці компоненти як основні інтегративні характеристики. При цьому наголошується, що психологічна готовність

до педагогічної діяльності припускає теоретико-методологічну й організаційно-практичну підготовленість, яка містить у собі: оволодіння загально-теоретичними знаннями; аналіз та оцінку власної діяльності; вміння поставити себе на місце учня; саморегуляцію поведінки. Подальше дослідження проблеми буде полягати в глибшому аналізі кожної якості психологічної готовності до педагогічної діяльності, саме майбутніх логопедів, у вивченні умов, що забезпечують їх формування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асмолов А. Г. Основные принципы психологического анализа в теории деятельности / А. Г. Асмолов // Вопросы психологии. – 1982. – №2. – С.14 – 27.
2. Балл Г. О. Психолого-педагогические основы гуманизации образования // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С.21 – 36.
3. Деркач А. А. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности / А. А. Деркач, Л. Э. Орбан-Лембрик. – М.: РАУ, 1999. – 208 с.
4. Левитов Н. Д. О психологических состояниях человека / Н. Д. Левитов – М.: Просвещение, 1964. – 334 с.
5. Линенко А. Ф. Готовность будущих учителей до педагогической деятельности / А. Ф. Линенко // Педагогика і психологія. – 1995. – №1. – с. 125 – 137.
6. Моляко В. О. Психологическая теория творчества / В. О. Моляко // Научные записки Ин-ту психологии ім. Г. С. Костюка АПН України. – Вып. 22: Актуальные проблемы современной украинской психологии. – К., 2002. – С. 221–229.
7. Мороз А. Г. Формирование готовности к педагогической деятельности у будущих учителей. / А. Г. Мороз // Психолого-педагогические основы совершенствования подготовки специалистов в университете. – Днепропетровск: ДГУ, 1980. – С. 71 – 75.
8. Пінчук Ю. В. Готовность студентов-логопедов до професійної діяльності. // Дефектологія. – 2004. – №3. – С. 41– 44.
9. Сластенин В. А. Профессионально педагогическая подготовка современного учителя / В. А. Сластенин, А. И. Мищенко // Советская педагогика. – 1991. – №10. – С.79 – 74.
10. Узнадзе Д. Н. Общее учение об установке / Д. Н. Узнадзе // Хрестоматия по психологии: Сост. В. В. Мироненко; под ред. А. В. Петровского. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1987. – С. 101 – 107.

СЕКЦІЯ 6

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ЗДОРОВ'Я

УДК 37.015.3 – 376.95.58

В. В. Кобильченко

доктор психологічних наук,
старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД
ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ
ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ
ДЕПРИВОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ**

У статті розглядається проблема психологічного супроводу дітей та дорослих, особистість яких є депривованою.

В статье рассматривается проблема психологического сопровождения детей и взрослых, личность которых является депривированной.

The article deals with the problem of psychological support for children and adults whose identity is deprived.

Ключові слова: потреби, депривація, психологічний супровід.

Ключевые слова: потребности, депривация, психологическое сопровождение.

Key words: needs, deprivation, psychological support.

Постановка проблеми. Відомо, що прояв активності людини, а відповідно, – її життєдіяльність і цілеспрямована діяльність, безпосередньо залежать від наявності певних потреб, які вимагають задоволення [5].

У сучасній психологічній літературі термін «потреба» має кілька значень. У найзагальнішому значенні потреба – це стан людини, який виникає на основі суперечності між наявним і необхідним, і спонукає її до діяльності щодо усунення даної суперечності. Потреби поєднують у собі два компоненти: об'єктивний і суб'єктивний. Об'єктивна сторона потреби зумовлена властивостями зовнішнього світу і людського організму, а суб'єктивна сторона визначається самою людиною, яка усвідомлює об'єктивно існуючу, незалежну від її волі реальність.

Більш розгорнуте значення цієї категорії пов'язане з конкретизацією уявлень про суб'єкта діяльності, тобто носія

потреб. Потреби можуть бути класифіковані за різними критеріями. За першочерговістю їх задоволення: потреби вітальні, особистісні, економічні, політичні та культурні. Залежно від засобу їх задоволення: потреби, які можуть бути задоволені лише засобами суспільства, та потреби, які можуть бути задоволені людиною самостійно.

Серед психологічних потреб розрізняють базові потреби особистості. Це такі потреби, при незадоволенні яких маленькі діти не зможуть отримати повноцінний розвиток. Вони як би зупиняються в своєму розвитку і стають більш схильними до деяких захворювань, ніж їх однолітки, у яких такі потреби задоволені. Так, наприклад, якщо малюк регулярно отримує годування, але зростає без належного спілкування з батьками, його розвиток може затримуватися. Базові потреби особистості поділяються на 4 групи: автономія – потреба в самостійності, незалежності; потреба в компетентності; потреба в значущих для індивіда міжособистісних взаєминах; потреба бути членом соціальної групи, відчувати себе потрібним. Сюди також відноситься і почуття власної значущості, і потреба у визнання інших.

У випадках незадоволення базових фізіологічних потреб, зазначає С. Максименко [8], страждає фізичне здоров'я індивіда, а у випадках незадоволення базових психологічних потреб страждає психологічне здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у психології, зокрема і в спеціальній, зростає науковий інтерес до такого феномена, як «депривація». Термін «депривація» був уведений в науковий обіг соціологом С. Стауфер. Далі термін був запозичений психологією.

Як зазначає О. Алексеєнкова [1], слово «депривація» (від англ. deprivation) означає позбавлення, втрату. В основі його лежить латинський корінь *privare*, що значить «відокремлювати». Префікс *de* в англійському слові передає посилення значення кореня.